

THE "FUSION" OF HUMAN IMAGES WITH NATURE IN THE WORK OF VLADIMIR DIMITROV - THE MASTER

Elena Panayotova

elena.panajotova@gmail.com

Faculty of Educational Studies and Arts, Sofia University "St. Kliment Ohridski",
Bulgaria

Abstract: *In the work of the Bulgarian artist Vladimir Dimitrov - The Master we observe a virtuoso expression of the connection of human life with nature. The artist has achieved a visual fusion of human images with the nature. Students' attention is drawn to this aspect of the Master's work. Students' work on the topic is presented*

Keywords: *Vladimir Dimitrov – Master; Human Images and Nature*

ЧОВЕШКИ ОБРАЗИ И ПРИРОДА В ТВОРЧЕСТВОТО НА ВЛАДИМИР ДИМИТРОВ – МАЙСТОРА

Елена Панайотова

Факултет „Науки за образованието и изкуствата“,
Софийски университет “Св. Климент Охридски“, България

Резюме: *В творчеството на българския художник Владимир Димитров – Майстора наблюдаваме виртуозно изражение на връзката на живота на човека с природата. Художникът е постигнал визуално сливане на човешките образи с растителността. Към този аспект на творчеството на Майстора е насочено вниманието на учениците. Представени са ученически разработки по темата.*

Ключови думи: *Владимир Димитров – Майстора; Човешки образи и природа*

В историята на българското изкуство има много велики художници. Но за мен най-силен, затрогващ и философски проникателен е големият Владимир Димитров – Майстора. За него философията на живота е неделима. Всичко е взаимно свързано, взаимно проникващо и обусловено от живота, разгледан в неговата цялост. „В изкуството на Майстора човек и природа са свързани в единство... В творчеството на Майстора образът на земята е одухотворен... човекът изпитва към нея сърдечна привързаност“ (Воев,

1974: р. 3). Майсторът е прозрял, усетил с фината си чувствителност духа и на природата.

Природата, майката-земя, нейната загриженост, болка и радост, свързани с нас – хората. „Онова древно единство между природата и човека, което все повече и повече ни се изплъзва, художникът цял живот се е стремил да го постигне. Да го възвърне в живописата. И в цялостната ни духовна атмосфера...” (Karanfilov, 1973: р. 6). Духовната атмосфера, която в своята цялост ни е съхранила, запазила като българи и като човечи. „Живописните произведения на художника символизират едновременно вечното обновително начало в живот и в природата, майчината любов и грижа и онова символично единство между младата селска жена-майка и земята-майка“ (Tsoncheva 1981: р. 28) Мара Цончева говори и за „неразривното единство, което съществува между природа и човек, дълбоко и здраво слети в един цялостен зрителен образ“ (Tsoncheva, 1981: р. 32). Тя споделя и усещането си от пейзажите на Майстора – „винаги одухотворени, наситени с човешки чувства и настроения“ (Tsoncheva, 1981: р. 33). Защото пейзажът – това е природа, но тя е винаги съпричастна и подкрепяща – майка, която отглежда с любов своите деца – растения и човешки същества. „Майстора отива отвъд поезията на ябълковия цвят ... за да стане прозорлив мислител и творец, проникнал в душата на своя народ“ (Strumski, 1980: р. 56) Какви мисли вълнуват Майстора? Той се чувства горд и радостен „при нашите библейски фигури на бащи и деди-пророци, моми, невести и майки-светици... при прекрасните ни плодородни поля, цветове и плодове...” (думи на Майстора) (Strumski, 1980: р. 57). В творчеството и в мислите на Майстора и народът ни и природата са обгърнати от ореол на святост. Той е трогнат, душата му пее съзерцавайки и отразявайки това свещенно единство. „Елате с мен в една ранна пролетна утрин. Чуйте как жуженето на пчелите се надпява с игривите припеви на копачките! Вижте как ябълковите дървета сияят с розовите си усмивки. Как цялата земя ликува!“ (думи на Майстора) (Strumski, 1980: р. 61).

И наистина Майстора ликува и благоговее пред образите на хората и природата, свързани здраво в единство. В неговите картини

хората и природата звучат в синхрон, в една гама, с еднаква сила, с еднакви тонове, сенки и отблясъци.

Децата са съкровена тема за Майстора. И той ги рисува заедно с плодовете така, че те стават част от плодovия фон ... или плодовете от фона имат визуалния израз на децата. Цветове, нюанси, светлина...Слънцето ги огрява с еднаква сила и нежност – и така ги усеща Майстора, и така ги отразява на платното – свързани, зареждащи се взаимно за чудото Живот.

Майстора казва: „Голямо нещо е майката... Какво велико очарование да я усещаш в себе си, да си обжегнат от нейната топлина и ласка, от всеотдайната ѝ жертва...този скъп и единствен за мене образ...“¹. И още: „Каквато и идея да третирам, третирам вечния живот“. По този повод Асен Василев пише: „Тази представа за смисъла на творчеството си Майстора вгражда преди всичко в образа на майката с дете в скута... В нея – майката – е потърсен смислов ключ към основната идея за цикличността в природата, в прераждането, в пренасянето на нравственост и красота.“². С каква нежност Майстора е изрисувал Майката, прегърнала своята рожба, а те двете са сякаш обгърнати в топла прегръдка от ябълковата градина. И вибрират в едни и същи искрящи цветове, сякаш жизнената сила с радост прелива от плодовете към майката с детето и обратно – от тях към ябълките.

И момата – любима тема на Майстора! „Тръгнал по свой път да търси вечния живот във вселената, Владимир Димитров – Майстора постави като неотменим център на своята композиция една млада жена, безименната жена-българка, излязла от недрата на българската природа и българския род. Образът на младата българска селянка се оказа най-подходящ за оформянето на неговата идея за жената-майка, първичната мощ на природата за продължение на битието“³.

И отново – чистота, младост, целомъдрие – сякаш дошли от искрената неподправена сила и сладост на плодовете и отразени с

1 Текстове, придружаващи изложба на платна на Владимир Димитров – Майстора /юни-август 2012/ в Националната художествена галерия.

2 Пак там.

3 Пак там.

пълна сила в образите на момите. Визуално момичетата на Майстора се вписват идеално в натежалите от сладост плодове и заедно взаимно усилват усещането за живот.

Владимир Димитров – Майстора, Три сестри, НХГ

В световната литература сякаш е описана нарисувната от Майстора връзка между растителния свят и хората. „Представите за живота и реалността, символ на които са растенията, се обясняват с това, което може да се нарече „мистична връзка между дърветата и хората“. Очевидно най-ясният знак за подобна мистична връзка е произходът на човешката група от определен растителен вид. Дървото или храстът се смята за митологичен прародител на племето... Митологичният прародител се възприема като растение“ (Eliade, 2012: p. 321). Австралийските племена, живеещи около Мелбърн, вярват, че първият човек се е родил от мимоза (Genner, 1905: p. 14). Племена на остров Мадагаскар вярват, че човек се ражда от банан (Eliade, 2012: p. 322). Явно в своите опити да си обяснят връзката между природата и човешки същества, мислители от миналото са си представили, че хората произлизат от растения са в състояние отново да се включат в растителния свят. “Трябва да отбележим мотива за връзката, възприемаща се като постоянно взаимодействие, като безкраен кръговрат между човешката и растителната сфера на битието” (Eliade, 2012: p. 323). Елиаде обяснява схващането от векове, че „човешкият живот трябва да изчерпи всички възможности за творчество или за превъплъщаване“. Известни са съобщения за превъплъщаване в

шипкови храсти, в рози и анемонии, плодове и др. (Eliade, 2012: p. 323). Племена в Северна Австралия вярват, че „духът на децата, малък като песъчинка, се намира в определени дървета, от които понякога се откъсва, за да проникне в утробата на бъдещата майка“ (Spenser, 1904: p. 331). Естествено, при тези дълбоко вкоренени в съзнанието схващания, децата остават тясно свързани с дърветата, от които са произлезли. Визуално това би могло да се отрази. И, разглеждайки творбите на Майстора, долавяме тази тясна връзка. Нюансите, с които Майстора изгражда образите и растителността, са преднамерено сходни. Сякаш хората се сливат с растенията – цветя, плодове. „Отъждествяваният с дървото извор на живот и реалност не изчерпва творческата си сила с единствения акт на раждането на първо човека; той продължава да създава всеки отделен човек.

Това е конкретна и рационалистична интерпретация на мита за произхода на човешкия род от първоизвора на живота, въплътен в растението“ (Eliade, 2012: p. 323). На някои места по света е разпространено схващането, че душите на предците се заселват в определени дървета, откъдето след това под формата на зародиши проникват в утробата на бъдещите майки (Spenser, 1904: p. 22). В Китай на всяка жена наричат определено дърво и колкото цвята се цъфнат на това дърво, толкова деца ще има тя (Hartland, 1910: p. 148). „За нас е важна представата за безкрайния кръговрат между растителното равнище на битието, възприемано като непресъхващ извор на живот и човешката сфера: отделните човешки същества са просто изблик на енергия от едно и също растително лоно, мимолетни форми, пораждани от изобилието на растителния живот. Изконната основа, изворът на сила и реалност не е в човека, а в растенията“ (Eliade, 2012: p. 324). В различни краища по света откриваме идеята за неизменната връзка на хората с Майката-Земя, от там и със „земеделската мистика“ (Eliade, 2012: p. 324).

Вечността на живота е изразен не само в непрекъснатата приемственост между поколенията, но и в прераждането на душите – непрекъснат кръговрат, включващ преход на друго „равнище на реалността като реинтеграция в универсалното лоно на битието“

(Eliade, 2012: p. 324). И именно връзката с Майката-Земя се изразява чрез циклично възплъщаване в растителни видове. Мотивът за връзката, взаимодействието между тези две равнища – растителни видове и хора – се е запазил в много митове, легенди, предания, приказки.

Наративът следва две посоки: превръщане на човешко същество в растение и вдъхване на живот чрез цвете или растително семе, от люспа или семка на плод, от тресчица от дърво, лист от розов цвят и др. растителни елементи. От цветя и възшебни плодове се раждат красиви момичета и феи. При определени обстоятелства девойки се се сливат със същността на дървета и живеят в тях докато принц или друг благороден човек не реши да отсече дървото и по този начин ги освобождават (обикновено за да се оженят за тях). Става дума за временно сливане на вегетативно ниво, което предполага запазване на определени свойства и качества от това ниво и след преминаване на следващото – човешкия образ. „Мотивът на кръговрата човек-растение, запазил се във фолклора в драматична форма, съществува във вярванията на много народи. В Мекленбург закопават в земята плацентата на новороденото, в Индонезия садят дърво там, където закопават плацентата“ (Eliade, 2012: p. 328). Т.е., съществува мистична връзка между растежа на дървото и растежа на човека. Понякога това е „връзка между дърво и цял народ. Например, папуасите вярват, че ако бъде отсечено някое дърво, те до един ще умрат“ (Eliade, 2012: p. 329). „В Европа при раждането на принц-наследник и до днес се седи липа. На архипелаг Бисмарк, щом се роди дете, сеят семена от кокосов орех. Когато дървото даде първите плодове, детето се провъзгласява за достигнало зрялост“ (Eliade, 2012: p. 327).

„Мистичното родство между човека и растението е добре известен мотив от световния фолклор: увяхването или падането на цветовете от определен растителен вид означава, че героят е заплашен от смърт или от опасност“ (Eliade, 2012: p. 328). В световния фолклор и народни вярвания дървото има възраждаща и закриляща роля. „Дървото е още един образ на Живота и на неизчерпаемата реалност, каквато е и Земята. Земята и възникващата от нея растителност се появяват като същности, като нещо живо, което непрекъснато се възражда чрез

неспирен процес на полигенезис. Приближаването или докосването до дърво, както и докосването до земя е благотворен акт, увеличаващ силата и плодовитостта“ (Eliade, 2012: p. 328). С неразривната връзка между растителност и човек е свързано и поверието, че е много добре за новородено дете ако то бъде родено в близост до дърво.

„Самият факт, че е родено до извора на Живота и изцелението, осигурява за новороденото по-добра съдба, то ще се избави от болести и нещастия, ще бъде недосегаемо за злите духове“ (Eliade, 2012: p. 329). На много места е запазен обичаят веднага след раждането, детето да се разтрива със зелени клонки – за да получи сила за живот от природата. „Архаичната люлка е измайсторена от зелени клонки или от житни класове“ (Eliade, 2012: p. 329). И у нас още е запазен обичаят на люлки от зеленина, вързани на плодни дръвчета, да се люлеят момичетата и момите – за здраве и сила. „Друга церемония, в която се отразява чувството за родство между хората и растенията, се нарича бракосъчетанието на дърветата“ (Eliade, 2012: p. 323). Младоженците засяват дървета близо едно до друго и се грижат за тях. Доброто състояние на тези дървета гарантира и здравината на брака на засадилиите ги съпрузи.

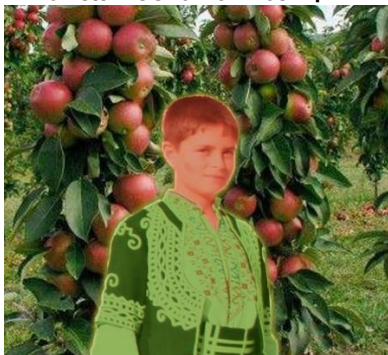
Много са приказните мотиви, митовете, легендите и народните вярвания по света, които отразяват връзката между живота на хората и природата – и по този начин Вечният живот, изследван и изразен ярко в картините на Владимир Димитров – Майстора. Тази тема беше предложена на ученици от 7 и 8 клас, които с интерес разгледаха репродукции на картини на Майстора, прочетоха изказвания и статии за творческата философия на Майстора. Проучиха и литература относно темата за връзката на хората с растителния свят, третирана по света през годините. И, базирайки се на знания по компютърна графика, създадоха свои композиции по темата:

Ученическа композиция

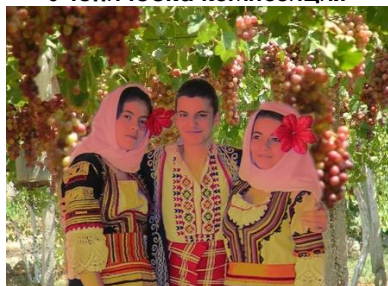
Ученическа композиция

Ученическа композиция

Ученическа композиция

Ученическа композиция

Ученическа композиция

Учениците направиха опит да „слеят“ своите образи от снимки с природата – овощни градини и плодове в близък план. Опитаха се да разберат, почувстват и изразят думите на Майстора: „Аз свързвам, при всяка идея, човека с вселената, която трепти от радост и взема участие във всичко, което той прави.

Каквато и идея да третирам, третирам вечния живот. Може и само цвете да рисувам, но да отразиш единството на вечния живот, на вселената, това е⁴.

Литература / References

- Boev, P. (1974).** Vladimir Dimitrov - The Master, PhotoPublishing, Sofia, 1974 (In Bulgarian) / [Боев, П. Владимир Димитров – Майстора, Фотоиздат, София, 1974]
- Eliade, M. (2012).** A Treatise on the History of Religions, Ed. East West, Sofia, 2012 (In Bulgarian) / [Елиаде, М. Трактат по история на религиите, Изд. Изток Запад, София, 2012]
- Gennep, Van. (1905).** Mythes et Legendes d`Australie, Orientale & Americaine, Paris, 1905.
- Hartland, (1910).** Primitive Paternity, v.I, The Folklore society, London, 1910.
- Karanfilov, E. (1973).** Vladimir Dimitrov - Masters, Fatherland Front Publ house, Sofia, 1973 (In Bulgarian) / [Каранфилов, Е., Владимир Димитров – Майстора, ОФ, София, 1973]
- Spenser, G. (1904).** The Northern Tribes, Macmillan and Co, London, 1904.
- Strumski, G. (1980).** Vladimir Dimitrov - Masters. Bulgaria in Images, National Youth Publ. house, Sofia, 1980 (In Bulgarian) / [Струмски, Г. Владимир Димитров – Майстора. България в образи, Народна младеж, София, 1980]
- Tsoncheva, M. (1981).** Vladimir Dimitrov - Masters, Ed. Bulgarian Artist, Sofia, 1981 (In Bulgarian) / [Цончева, М, Владимир Димитров – Майстора, Изд. Български художник, София, 1981]

4 Текстове, придружаващи изложба на платна на Владимир Димитров – Майстора /юни-август 2012/ в Националната художествена галерия.

КУЛТУРНО-ИСТОРИЧЕСКО НАСЛЕДСТВО: ОПАЗВАНЕ, ПРЕДСТАВЯНЕ, ДИГИТАЛИЗАЦИЯ

CULTURAL AND
HISTORICAL
HERITAGE

PRESERVATION
PRESENTATION
DIGITIZATION

Съставители
Галина Богданова
Ваня Матеева

Editors
Galina Bogdanova
Vanya Mateeva

Материалите в сборника са обект на авторско право. Разрешава се безвъзмездно ползване на техни електронни/ хартиени копия само за лична употреба или обучение, при пълно цитиране на текущата страница и след писмена декларация от цитиращия за липса на търговски намерения. За копиране под друга форма, препубликуване или публикуване на сървъри се изисква писмено разрешение и/или заплащане.

This work is subject to copyright. Open and free of charge use of digital/hard copies of publications is granted only for personal or educational use, with full citation of the current page, and after written declaration of the quoting side for not-commercial intention. For any other reproducing types, re-publishing, photocopying, recording, or any other storage retrieval system/ server written permission and/or fee is required.

© Авторски колектив, 2019

© Authors` Group, 2019

Технически редактори:
Николай Ноев
Калина Сотирова-Вълкова
Каляян Николов

Technical editors:
Nikolay Noev
Kalina Sofirova-Valkova
Kaloyan Nikolov

Научна поредица: том 5, брой 2 (7)/2019
Science series: vol. 5, issue 2 (7)/2019

www.math.bas.bg/vt/kin
ISSN: 2367-8038